

DRONKE, P., *Verse with Prose from Petronius to Dante — The Art and Scope of the Mixed Form*, Harvard University Press, Cambridge -London, 1994, 148 stran.

P. Dronke, profesor středověké latinské literatury na univerzitě v Cambridgi, vydal v roce 1994 monografii o 148 stranách, v níž se zabývá smíšeným stylem „od Petronia po Danta“. Jádrem knihy jsou čtyři přednášky P. Dronka, přednesené v roce 1992 na Harvardské univerzitě, a podle toho je také publikace rozdělena do čtyř kapitol. Nejde zde přitom o systematický výzkum prozimetra, Dronke si všímá smíšeného stylu, projevujícího se v západoevropské literatuře dosti významně až do 13. století, jen výběrově: zabývá se kritickou interpretací spíše pouze některých klíčových míst ve vybraných textech, přičemž vedle známých autorů, jako jsou např. Boethius a Dante, sleduje i texty méně známé, v nichž nebyl smíšený styl nikdy předtím zkoumán. Zdůrazňuje paradoxnost toho, že jde o jednu z nejvitálnějších evropských literárních forem, přitom však právě tato forma patří mezi ony, jež „nejvíce vymizely“. Že však smíšený styl nezanikl úplně a udržel se až do moderních dob, demonstruje autor na Pasoliniho díle *Petrolio*. Pro lepší srozumitelnost širšímu okruhu čtenářů Dronke uvádí své ukázky v latinském originále i v anglickém překladu.

V 1. kap. (1–25), nazvané *Menippské elementy*, autor podotýká, že sice každá narážka na smíšený styl v kontextu evropské literatury hned evokuje menippskou satiru, na druhé straně však označení „menippský“ bývá užíváno spíše podle obsahu, techniky a tónu skladby než podle přítomnosti veršů v prozaickém kontextu. Dronke kriticky konstatuje, že různí badatelé často hovoří o menippské satire, aniž specifikují formu díla samého (4): tato úvaha je zajisté oprávněná a týká se dokonce i některých předních literárních teoretiků, kteří nejsou specialisty v oboru antické literatury (např. Northrop Frye, M. Bachtin aj.). Tito však v autorově práci nejsou uváděni. Připomínám, že nejenže bývá to či ono dílo považováno za menippskou satiru, aniž se bere v úvahu jeho forma, nýbrž naopak — snad ještě častěji — se stává, že literární dílo bývá označováno za menippskou satiru pouze podle formy, bez zřetele k jeho obsahu.

V Dronkeho publikaci nachází potvrzení již dříve vyslovená teorie o předmenippovských počátcích prozimetra, s mou vlastní tezí o plnohodnotném prozimetru pak koresponduje skutečnost, že si Dronke vybírá z bohaté prozimetrické produkce především taková díla, kde verše již nejsou pouhými citáty, nepodstatnou ozdobou či narážkou, nýbrž kde verše v prozaickém kontextu představují podstatnou složku textu a kde se verše a próza stávají „consubstantial“ (2). Vycházejí z této zásady, všímá si autor v 1. kapitole celkem pěti antických spisovatelů (Menippos, Varro, Petronius, Iolaos, Seneka — Apokolocyntosis) a tři středověkých.

Ve 2. kap. (27–52) Dronke zkoumá alegorii ve vztahu k smíšenému stylu. Nejdříve analyzuje dílo *Martiana Capelly* a nesouhlasí s těmi badateli, kteří je považují za čistou encyklopedii; on sám podtrhuje alegorické elementy a ty pak dále zdůrazňuje i ve spisu řeckého autora *Methodia*. Ještě více alegorických prvků však nachází u *Boethia* a *Hildeberta*, u kterých je podle něho alegorie prvkem základním, nikoli pouze ornamentálním.

Zajímavá je také kapitola (53–81), jež pojednává o vztahu narativní prózy a smíšené, tj. prozimetrické formy: kapitola je založena na komparativním studiu, do jisté míry však právě zde pocítujeme výběrový přístup autora i skutečnost, že knihu tvoří soubor přednášek. Kapitola se začíná Dronkovou reminiscencí z mládí na film o Chopinovi, jež ho dovádí k problematice čtenářského zájmu o osobnosti básníků. V antické produkci tu vyzdvihuje údajně prozimetrické dílo o životě Homérově, Hésiodův *Certamen*, Pseudo-Kallisthenův román o Alexandrovi, román o Apolloniovi (zmiňuje se o existenci dvou řeckých, výlučně prozaických papyrových fragmentů, v nichž se uvádí Apolloniovo jméno, a vyslovuje nesouhlas s badateli, kteří by chtěli ony fragmenty řadit k odlišné linii vyprávění o Apolloniovi).

Ve středověké literatuře se zamýšlí mimo jiné nad dílem Piere Vidala Aucassin et Nicolette (cca 1200) a nalézá jisté paralely mezi tímto spisem a Boethiovou Consolatio. — Při výkladech o antické literatuře se však autor neubrání některým nepřesnostem: tak např. hovoří o menippských pracích Petronia a Seneky (78), Petroniovo dílo však nebývá již běžně považováno za menippskou satiru. Na str. 77nn. mluví o spise Aucassin et Nicolette jako o díle „hluboce menippského ducha“ a přitom je charakterizuje jako „love — story“, kde se hrdinka blíží protagonistkám řeckých milostných románů; autor se tak dopouští právě té nepřesnosti, kterou sám kritizoval v 1. kap., že totiž podle formy určuje charakter díla jako menippský.

V závěrečné kapitole (83–114) Dronke rozebírá a ilustruje některá zvláště osobitá užívání smíšeného stylu u středověkých autorů a jeho výklad vrcholí úvahami nad prozimetrem u Danta — postrádám tu však odkaz na studii o prozimetru u Danta z r. 1982, kterou napsal G. Petrocchi.

Na str. 115–143 následují poznámky k jednotlivým kapitolám, na str. 145–148 se nachází Index.

Pro klasického filologa je jistě velmi potěšitelné, že tak významný badatel v oboru středověké latinské literatury, jako je P. Dronke, zkoumá míšené verše a prózy, typické pro četná literární díla středověku, v těsné souvislosti s antickou literaturou, jež — jak se zdá — byla kolébkou onoho fenomenu. Závažnost, již tomuto jevu přičítá, tak jen potvrzuje, že pozornost, která je prozimetru v posledních letech v odborné literatuře věnována, má své opodstatnění.

Dronke napsal bezesporu zajímavou a záslužnou knihu, která však zároveň naznačuje, jak velké úsilí ještě budou muset vynaložit klasičtí filologové i medievalisté, než se jim podaří složit dohromady mozaiku, jež by nám mohla poskytnout celkový a všestranný obraz prozimetra, smíšeného stylu, v západoevropských literaturách.

Dagmar Bartoňková

Modern Critical Theory and Classical Literature ed. by Irene J.F. De Jong, J.P. Sullivan, Leiden, New York, Köln 1994, 292 stran.

Publikace se skládá z deseti studií různých autorů, usilujících o aplikaci moderních literárně kritických hledisek na antické autory či na aspekty jejich tvorby. Úvodem ji opatřil jeden z editorů, J. P. Sullivan, který se však již vydání knihy nedožil.

Jelikož jde o knihu netradičního pojetí, bude snad ku prospěchu, když se zmíníme o jednotlivých tématech, kterým autoři věnovali svou pozornost. Archaickou řeckou epikou se zabývá J. F. de Jong, který zkoumá skryté myšlenky v Odysseji (27–50). Řecká tragédie je rozebírána ve dvou kapitolách: R.S. Caldwell, jenž uvádí svůj příspěvek o Aischylových Prosebnicích (75–101) motivem z Freuda (Freud je zde vůbec velmi často citován), zdůrazňuje význam zpřístupnění papyrového fragmentu (POxy 2256, 3; Lesky 1954) v r. 1952 pro chronologii Prosebnic, které byly pro svou primitivnost až do té doby považovány za nejstarší z dochovaných her (srov. G. Murray 1930, str. 7). Zmíněný papyrus však prokázal, že Prosebnice musely být uvedeny před r. 467, pravděpodobně v r. 463, což je klade do stejného období s Oresteiu a Prométheem; podle Caldwellova to svědčí pro to, že Aischylos užíval v této hře jako protagonistu sbor nikoliv proto, že by byl m u s e l (neboť takový byl tehdy stav vývoje tragédie), ale proto, že tomu c h t ě l. Autor přitom nespokojeně konstatuje, že 40 let po publikování papyru nebyla ještě vyřešena ani řada